

הראשית פרק כג סוסק ג

וַיֵּעַן לְבָבִי וּבִתְוִאֲלִי וַיֵּאמְרוּ מִיִּתְקַן יֵצֵא הַדְּבָר לֹא נוֹכַח דְּבַר אֱלֹהִים רַע אוֹ-טוֹב:

ה"ו הראשית פרשת ח" שרה פרק כג סוסק ג

לא נוכל דבר אליך. למאן דדצר הזה, לא על ידי תשובת דבר רע ולא על ידי תשובת דבר הגון לפי שניכר שמכ' ילא דדצר, לפי דצריך שזימנה לך:

תלמוד בבלי מסכת ארבעה עשר פרק כג י"ח א

אמר רב משום רבי ראובן בן אצטרובילי מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש מן התורה דכתיב ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר (בראשית כד:ג) מן הנביאים דכתיב ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא (שופטים יד:ד) מן הכתובים דכתיב בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת (משלי יט:יד):

תלמוד בבלי מסכת סוטה פרק א א

אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני

תלמוד בבלי מסכת סוטה פרק א א

א"ר שמואל בר רב יצחק כי הוה פתח ריש לקיש בסוטה אמר הכי אין מוונגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו נלמטה ללדיק ופרוכה לרשע - רש"י, שנא' כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים (תהלים קכה:ג). אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן וקשין [לפני המקום - רש"י] לזווגן בקריעת ים סוף [שנשתנו סדרי צראשית - רש"י], שנאמר אלהים מושיב יחידיים ביתה מוציא אסירים בכבושות (תהלים סח:ז) [הוציא את ישראל ממצרים צדש כשר לא חמה ולא זינה מקיש זווג יחידיים ליציאת מצרים - רש"י]. איני? והא אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני לא קשיא הא בזוג ראשון הא בזוג שני:

ה"ו מסכת סוטה פרק א א

איני. מי הוי זווג לפי רשע וזכות? והא מקודם יצרתם שאין נודע רשעו וזכותו מכריזין את זוגו! ואם תאמר הכל גלוי לפני; הכל צדי שמים חוץ מיראת שמים, כדאמר במסכת נדה (דף טז:) מלאך הממונה על הכריון נוטל טיפה ומציאה לפני המקום ואומר לפניו טיפה זו מה תהא עליה גזור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני, אצל לדיק ורשע לא קאמר ליה, דאין זה צדי שמים.

ה"ו מסכת סוטה פרק א א

זוג שני. לפי מעשיו וקשה לזווגן לפי שאינה צת זוגו.

תלמוד בבלי מסכת ט"ט פרק א א

"כי שנא שלח (מלאכי ב:טז):" ר' יהודה אומר אם שנאתה, שלח. ר' יוחנן אומר שנאווי המשלח. ולא פליגי הא בזוג ראשון הא בזוג שני, דאמר ר' אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות, שנאמר, וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוררך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך (מלאכי ב:יג):

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין פרק כה

אמר רבי אליעזר כל המגרש את אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם וכתיב ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוררך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך. אמר רבי יוחנן ואיתימא רבי אלעזר אין אשתו של אדם מתה אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו שנאמר ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתך. ואמר רבי יוחנן כל אדם שמתה אשתו ראשונה כאילו חרב בית המקדש בימיו שנאמר בן אדם הנני לקח ממך את מחמד עיניך במגפה לא

תספד ולא תבכה ולא תבוא דמעתיך וכתביב ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב וכתביב הנני מחלל את מקדשי גאון עוכם מחמד עיניכם. אמר רבי אלכסנדר כל אדם שמתה אשתו בימיו עולם השך בעדו שנאמר אור השך באהלו ונרו עליו ידעך רבי יוסי בר חנינא אמר פסיעותיו מתקצרות שנאמר יצרו צעדי אונן, רבי אבהו אמר עצתו נופלת שנאמר ותשליכהו עצתו. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן קשה לזווגם כקריעת ים סוף שנאמר אלהים מושיב יחידיים ביתה מוציא אסירים בכושרות (אל תיקרי מוציא אסירים אלא כמוציא אסירים אל תיקרי בכושרות אלא בכי ושירות) איני והאמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני לא קשיא הא בזווג ראשון הא בזווג שני. אמר רבי שמואל בר נחמן לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים שנאמר ואשת נעורים כי תמאס מתני לה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוציא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר יהי מקורך ברוך ושמת מאשת נעוריך אמר לו כגון מאן אמר לו כגון אמך והא מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה ומוציא אני מר ממות את האשה אשר היא מצודים וחרמים ואמר לו כגון מאן ואמר לו כגון אמך מיתקף תקיפא עיבורי מעברא במלה. אמר רב שמואל בר אוניא משמיה דרב אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו תנא אין איש מת אלא לאשתו ואין אשה מתה אלא לבעלה אין איש מת אלא לאשתו שנאמר וימת אלימלך איש נעמי ואין אשה מתה אלא לבעלה שנאמר ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל:

אפרש"ל כ"ח' ע"ג' אצות אסכת סנפצרין ז"ל כה זאנז"ל

קשה לזווגם כקריעת ים סוף שנאמר וכו'. ענין הקושיא כדמסיק דאיירי בזווג שני, שהוא ביטול הגזרה והמזל לפי מעשה האדם כדאמר ר' בריש סוטה דזווג שני הוא לפי מעשיו, כן היה ק"ס ביטול הגזרה ומערכת השמים לפי מעשה ישראל ורשעת המצריים. ומיית מדכתביב מושיב יחידיים ביתה וגו' מפורש בב"ר דאפילו ממזר אחד בסוף העולם וממזרת אחת בסוף העולם הקדוש ברוך הוא מביאן ומזווגן זה לזה מ"ט מושיב יחידיים וגו' אלא בכי ושירות ובתנחומא איכא מ"ד דמפרש לה הכי המצריים בוכים שנאמר ומצרים מקברים וישראל משוררים שנאמר כו' ובריש סוטה ל"ג ליה להאי אל תקרי ופי' רש"י שם בכושרות חדש שהוא כשר לכס לא חמה קשה ולא גשמים קשים זה ניסן ואיכא מ"ד נמי בתנחומא דמפרש לה הכי וק"ל:

10' ת כרא"פ ס"אן תלן

(לר' עובדיה גר צדק). שאלה על הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים תשובה על מה שאמרת אתה כי כל מעשה [בני] האדם אינם בגזירה מלפני הבורא יתעלה הוא האמת שאין בו דופי ולפיכך נותנים לו שכר אם הלך בדרך טובה ונפרעין ממנו אם הלך בדרך רעה. וכל מעשה בני האדם בכלל יראת שמים הם וסוף כל דבר ודבר ממעשה בני האדם בא לידי מצוה או עבירה וזה שאמרו רז"ל הכל בידי שמים במנהגו של עולם ותולדותיו וטבעו כגון מיני אילנות וחיית ונפשות ומדעות וגלגלים ומלאכים הכל בידי שמים, וכבר הרחבנו בפי' מסכת אבות ענין זה והבאנו ראיות. וכן בתחלת החבור הגדול אשר חברנו בכל המצות. וכל המניח דברים שביארנו שהם בנויים על יסודי עולם והולך ומחפש בהגדה מן ההגדות או במדרש מן המדרשים או מדברי אחד הגאונים ז"ל עד שימצא מלה אחת ישיב בה על דברינו שהם דברי דעת ותבונה אינו אלא מאבד עצמו לדעת ודי לו מה שעשה בנפשו. וזה שאמ' לך רבך בת פלוני לפלוני וממון של פלוני לפלוני אם גזרה השוה בכל היא זאת והדברים כפשוטן. למה נאמ' בתורה פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה ואיש אחר יחללנו. וכי יש בעולם בעל דעה יסתפק לו דבר זה אחר מה שכתוב בתורה. אלא כך ראוי למי שהוא מבין ולבו נכון לטול דרך האמת שישים ענין זה המפורש בתורה עיקר ויסוד שלא יהרוס בנין ויתד התקועה אשר לא תמוט וכשימצא פסוק מדברי הנביאים או דבר מדברי רז"ל חולק על עיקר זה וסותר ענין זה ידרוש ויבקש בעין לבו עד שיביין דברי הנביא או החכם אם יצאו דבריהם מכוונים בענין המפורש בתורה הרי מוטב ואם לאו יאמר דברי הנביא הזה או דברי חכם זה איני יודע אותם. ודברים שבגו הם ואינם על פשוטיהם. וזה שאמ' החכם בתו של פלוני לפלוני דרך שכר או דרך פורענות הוא זה. שאם זה האיש או זאת האשה עשו מצוה שראוי ליתן שכרה בהם זיווג יפה ומשובח הקדוש ברוך הוא מזווגן זה לזה. וכן אם ראוי ליפרע מהם בזיווג שיהיה בו קטטה ומלחמה תמיד מזוגן. וזה כענין שאמרו רז"ל אפילו ממזר אחד בסוף העולם וממזרת אחת בסוף העולם הקדוש ברוך הוא מביאן ומזווגן זה לזה. ואין דבר זה השוה לכל אלא לאלו שנתחייבו או שזכו כמו שישר בעיני אלהים יתעלה. וכל אלו הדברים הם בנויים על מה שפירשנו בפירושו משנת אבות כמו שהבנת. וחכם גדול אתה ולב מבין יש לך שהבנת הדברים וידעת דרך הישרה. וכתב משה ב"ר מימון זצ"ל

תלמוד בבלי' אסכת אוצ' קטן זל' מ' צאז' א

גמרא אמר שמואל מותר לארס אשה בחולו של מועד שמא יקדמנו אחר. [...] ומי אמר שמואל שמא יקדמנו אחר והאמר רב יהודה אמר שמואל בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני! אלא שמא יקדמנו אחר ברחמים. כי הא דרבא שמעיה להווא גברא דבעי רחמי ואמר תזדמן לי פלניתא, אמר ליה לא תיבעי רחמי הכי אי הוויא לך לא אזלא מינד ואי לא כפרת בה! בתר הכי שמעיה דקאמר או איהו לימות מקמה או איהו תמות מקמיה, אמר ליה לאו אמנא לך לא תיבעי עלה דמילתא הכי? אמר רב משום רבי ראובן בן אצטרובילי מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש מן התורה דכתיב ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר מן הנביאים דכתיב ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא מן הכתובים דכתיב בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת:

ש"י' אסכת אוצ' קטן זל' מ' צאז' א

כפרת צה'. צאמנה, דקאמר דלא מסייע ללותא כלום, הוהיל ולא מזמנה ליה, כלומר, השתא ללינא עלה ולא אסתייעא מילתא.

אמר. חי לה מנסבא - או חיכי תמות מקמאי, דלא חיחיזי כד מנסבא לאחר ואלער צה'.
או חיכו. עלמו ימות מקמי דתינסבא חיכי לאידך, ולהכי מארס צמועד, שלא יקדמנו אחר ברחמים שתמות היא.

מ'צוש' פ"ר' אסכת אוצ' קטן זל' מ' צאז' א

שלא יקדמנו אחר ברחמים פירוש שאע"פ שגזור על האדם מן השמים בת פלוני לפלוני אפשר שתועיל תפלת מי שאינו בן זוגה וישאנה ואסיקנא דלבסוף ימות או יגרשנה וישאנה בן זוגה.

ג'ת' פהמיר' אמאי' אסכת סוט' זל' א צאז' א

מפנות הדת ומיסודותיה הוא להאמין ביושר משפטי הש"י להיות האדם נגמל ונענש בכל עניניו לפי מעשיו אם טוב ואם רע ולא יעכב זה מזל ומערכת כוכבים או אחד מן המקרים אלא שלפעמים יעזב למקרה או למזל כשהאדם אינו ראוי לפי מעשיו להגמל או להענש ואף זה נקרא צד עונש על צד הפקע הגמול במקום שהיה האדם ראוי לעשות פעולות ראויות לגמול אלא שבמי שאינו ראוי לכך לא יקרא עונש. וא"כ הזווג אף הוא מכלל הגמול או הפכו בהזמין השם בגורלו אשה משכלת והגונה או ההפך וזהו שאמרו אין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו ר"ל צנועה לצנוע ופרוצה לפרוץ והדומה לזה ודרשו דרך אסמכתא ממה שאמר כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים ומעתה כל שמשתדל בזווג בזה קשה הוא לזווגו וסמכו ענין זה למה שאמר הכתוב אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות כלומר כשם שהוצאת האסירים ממצרים היה בהשגחה מאתו ית' כן הושבת היחידים והזווגים זה בזה הוא בהשגחה מאתו ית' וענין בכושרות פרשוהו בתלמוד המערב שהוא כשר לצאת לא צנה ולא חמה וזהו ניסן והעמידה בזווג שני ר"ל שהוא בזמן ראוי לענש וגמול אבל בזמן שאינו ראוי לכך והוא הנקרא זווג ראשון מצד שסתמו הוא בזמן הקטנות סמוך לפרק יהיה ענינו כפי המקרה או מערכת התולדה ועל זה אמרו ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרה בת פלוני לפלוני ושדה פלוני לפלוני בנדוניתו ואין לשון זווג שני או ראשון בא בדקדוק אלא לפי הזמן שהוא ראוי להגמל או להענש ודברו חכמים בהווה:

באר שב' אסכת סוט' זל' א צאז' א

(הג"ה. הא דאמרינן הא בזווג ראשון הא בזווג שני כו'. ראיתי בו פירושים רבים שונים ולא ישרו בעיני ולכך לא כתבתים, והמחזור שבעיני הוא דעת חכמי האמת כי קודם יצירת הולד יכריזו הזווג המתייחס אל נפשו והוא הזווג הראשון, אך אחרי בואו לעולם והגיע עת נשוא ידינהו כפי מעשיו, ואם זכה יטלנה ואם לאו יעבירה ממנו ותנתן לאחר הטוב ממנו, והוא זווג שני לפי מעשיו. ע"כ הג"ה):

י"ט' מתנ' סוס' חלק 3 סיאן זל'

ונראה דאמרינן בש"ס (דמו"ק) [סוטה ב' ע"א] זיווג ראשון מכריזין עליו מ' יום קודם יצירת הולד, אבל בזיווג שני הכל לפי מעשיו. והפירוש הפשוט הוא כמשמעו, זיווג א' היינו אשתו ראשונה וזיווג ב' היינו אשתו שניה. אבל שמעתי פירוש אחר, כמדומה לי בשם האר"י זצ"ל, דהענין הוא כך, כיון דידוע דאיתתא פלגא דגופא ואין הצורה שלימה כי אם עם אשתו ולכן בתחלת הבריאה נבראו דו פרצופים [ברכות ס"א ע"א], ואף עתה שחלקן הקדוש ברוך הוא, עכ"פ בשעת יצירה נבראת תיכף

עמו בת זוגו שלא יהי חסרון ח"ו בבריאת הבורא יתברך, ואז מזווגין לו כפי הנאות לו לגוף זה ובמזל זה כפי מזגו עזר כנגדו, וזהו נקרא זוג ראשון. אבל לאחר צאתו לאויר העולם והוא משתנה לכמה גוונים כפי בחירתו צדיק או רשע או בינוני, וטבעו משתנה ע"י מעשיו ממה שהיתה בעת הבריאה, גם זיווגו ישתנה כפי הנאות לו עתה, וזהו הנקרא זיווג ב', כך שמעתי.

ר'קא' צבר'ס פרק ג' פסוק'

וטעם לא תהיה קדשה ולא יהיה קדש [שם יח], תבין מסוד לא יבא ממזר, כי כשאדם מתייחד עם אשתו בטהרה ובקדושה ובצניעות, רומז לייחוד עליון וגורם ברכה ושפע מן הברית העליון לשכינה ועושה שלום מלמעלה ולמטה. אמנם אם מתייחד עם הקדשה, גורם שהשפע העליון יבא לפלגש של מעלה שהוא הקדשה, ומביא כחות הטומאה לעולם. מוסף על זה יש לך לדעת מאמר רז"ל [סוטה ב ע"א] ארבעים יום קודם צורת הולד בת קול מכרזת ואומרת בת פלוני לפלוני וכו'. ולפעמים יש שאינו זוכה בבת זוגו לעולם, ולא יתחברו לעולם זה בזה, ויהיה הוא קדש והיא קדשה, ותתפרד חבילתם לעולם. ודע כי בעת יצירת האדם הקדוש ברוך הוא מזמין לו בת זוגו, אם זוכה מוצא מציאתו שנאמר [משלי יח, כב] מצא אשה מצא טוב, ולפעמים אינו זוכה בה עד שתנשא לאחר קודם ואחר כך זוכה בה, ולפעמים אינו זוכה בה לעולם, וזהו סוד הקדשה והקדש. ורז"ל [סנהדרין כב ע"א] למדו שלשה כתות אלו מפסוק [תהלים סח, ז] אלהים מושיב יחידים ביתה, מוציא אסירים בכושרות, אך סוררים שכנו צחיחה, הזוכה בבת זוגו בתחלה עליו נאמר אלהים מושיב יחידים ביתה. ומי שאינו זוכה בה עד שתנשא לאחר עליו נאמר מוציא אסירים בכושרות, כלומר בבכיה ושירות, כי צריכה להתאבל על הראשון ולבכות עליו קודם הנשאה לשני, דוגמת בת שבע על אוריה. ומי שעונותיו גרמו שלא תנשא לו לעולם עליו נאמר אך סוררים שכנו צחיחה. ויש להתבונן על המתים קודם זוגם מה יהיה מבת זוגם הנגזרת להם. תשובה, אם נתגלגלו אין דרך לשאלה זאת, כי כבר זכו בחלקם בראשונה, ובשניה לא הקדימו ברחמים לחטוף כבני בנימין, ואם היו חדשות היו מכת אך סוררים, ובת זוגם נחטפת לאותם שנתגלגלו. והבאים בגלגול, וגם אותם שזכו בחלקם ונפרדה חבילתם, אז יחטפו כבני בנימין אף מן החדשות או מן הישנות:

ר'קא' ברא'ית פרשת ח' ערה פרק כ' פסוק'

(ג) ויען לבן ובתואל וגו' [שם ו]. דע כי רבותינו ז"ל וגם בעלי הקבלה האחרונים דברו הרבה בענין זיווג האדם באשתו, כי מיי' אשה לאיש, והבדילו בין זיווג ראשון לזיווג שני, ולפי מה שנראה לי לפי האמת בפירוש זיווג ראשון וזיווג שני הוא, כי זיווג ראשון רמז לנשמות חדשות, וזיווג שני רמז לסוד העיבור. וע"כ זיווג שני הוא לפי מעשיו והבן זה. ומכאן יש ללמוד כי גם עתה יש חדשות.

תשובות ופלאות כרך 3 סי'אן רצ"ט

לשאת אלמנה, אם יש קפידא בזה

מה ששואל אודות לישא אלמנה, דהנה בזה"ק פרשת משפטים על הפסוק אם אחרת יקח לו יובגני כך אתתא לא אתיישבת כדקא יאות בהדי בעלה תנינא, בגין דרוח קדמאה מכשכשא בה וכדין איהי דכירת ליה תדיר, ובכאת עליה או אתאנחת עליה, דהא רוחא דיליה מכשכשא במעהא כחויא, ומקטרגא בהדי רוח אחרא דאעל בה מבעלה תנינא, ובעיה"ק רבים נהגו לישא לאחר שעשו את תיקון הרש"ש, אבל ברוב מקומות לא חיישי כלל ונושאים מיד, וכת"ר שואל אם לחשוש לכך.

ונראה לע"ד שבזמננו יש להקל, והא דהביא מזוה"ק, הנה שורש דברי הזוה"ק הוא כשהנשמות נזדווגו זה לזה בזיווג ראשון, והיינו דכל אחד נוצר בנשמה קדושה, אוי אם הוא והיא מזדווגין זה לזה בזיווג ראשון, בזה כתב הזוה"ק דנשמת האשה בעצם שייכת לראשון וע"כ רוח שלו מקשקש גם לאחר מותו, ואין לאחר לישאנה, אבל ידוע מהמפרשים דהיום הזיווגים הם תמיד בגדר זיווג שני, והיינו שהנשמות מגולגלות לפי שלא הגיעה כל אחת למה שהיתה ראויה, וע"כ הזיווגים הם לפי המעשים, ולכן יכולים שפיר לישא אלמנה ולא שמענו שמקפידים ע"ז, וכן לא שמענו ולא ראינו בחו"ל שמקפידים לעשות תיקון הרש"ש, וע"כ נראה שגם לזוה"ק אין צריך דבזמנינו מעיקרא הזיווגים שאני וממילא הסכנה ליתא, ולכן הפוסקים לא הזכירו מזה.